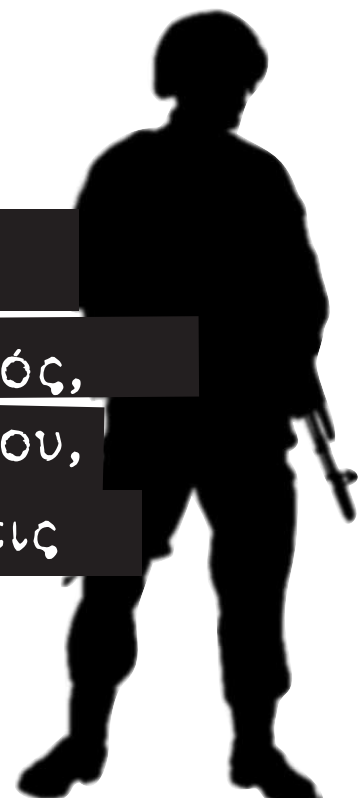

Η μηχανή της καταστροφής

Ο στρατός,
η ιστορία του,
οι αρνήσεις

“Εσείς λοιπόν καταπιάνεστε με κάτι που το λέτε φασισμό χωρίς σβάστικα - αναζητάτε τον φασισμό όπως είναι σήμερα και φέρνετε και συγκεκριμένα παραδείγματα. Γιατί όμως από την εικόνα που μάς παρουσιάζετε λείπει ο στρατός;”

Η πρώτη ερώτηση που απηύθυναν στη συνέλευση *autonome antifa* οι σύντροφοι από τα Γιάννινα κατά τη διάρκεια της παρουσίασης της μπροσούρας “Ο Φασισμός χωρίς Σβάστικα” στην κατάληψη Αντιβίωση, 12/11/11.

I. Εμφάνιση και άνοδος του φορντικού στρατού

Πίσω από το κείμενο με τίτλο “Το Χακί στο Εργαστήριο” που συμπεριλάβαμε στο προηγούμενο τεύχος βρισκόταν μια κρυμμένη παραδοχή. Συγκεκριμένα, υποστηρίζαμε, χωρίς να το λέμε ευθέως, ότι ο πόλεμος γίνεται αντιληπτός από το καπιταλιστικό σύστημα κοινωνικής οργάνωσης ως παραγωγική διαδικασία -η διαδικασία παραγωγής θανάτου και καταστροφής. Και ότι αντίστοιχα ο στρατός είναι οι συγκεκριμένες μέθοδοι οργάνωσης της παραγωγής που αποβλέπουν σε αυτή τη διαδικασία.

Ο στρατός και ο πόλεμος λοιπόν, ούτε είναι, ούτε μπορούν να είναι άσχετοι με την λεγόμενη “μη πολεμική” καπιταλιστική παραγωγή. Είναι γι' αυτόν τον λόγο που στο προηγούμενο τεύχος καταλήξαμε να μιλάμε για τους δύο παγκοσμίους πολέμους σαν τους κατεξοχίην πολέμους του “φορντικού στρατού”. Με αυτή τη διατύπωση θέλαμε να πούμε, από τη μια ότι οι τρόποι με τους οποίους οργανώθηκε η παραγωγή του θανάτου και της καταστροφής κατά τη διάρκεια αυτών των μεγάλων πολέμων ξεκινούσαν από τον τρόπο οργάνωσης του φορντικού εργοστασίου. Και από την άλλη ότι η ίδια η Κεϊνσιανή διευθέτηση που εγκαταστάθηκε σε όλη της τη δόξα μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου χρωστούσε πολλά σε τεχνολογικές, οργανωτικές και πολιτικές ανακαλύψεις που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια των δύο πολέμων.

Αυτές οι ανακαλύψεις ήταν δύο ειδών. Από τη μια βρίσκουμε ανακαλύψεις που ήταν θετικές για το καπιταλιστικό σύστημα, τακτικές και στρατηγικές της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και μετά το τέλος του πολέμου. Από την άλλη όμως βρίσκουμε ανακαλύψεις που στον καιρό τους υπήρξαν τρομακτικές για τα αφεντικά. Τα διδάγματα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου για παράδειγμα, είχαν ανάμικτο άρωμα. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος στήθηκε με την τεχνολογία του φορντικού εργοστασίου να τροφοδοτεί την οργανωμένη καταστροφή και τα εκατομμύρια των κληρωτών του φορντικού στρατού να υπομένουν στο τομάρι τους τις συνέπειες. Τα περίφημο “δυτικό μέτωπο” του Έρικ Μαρία Ρεμάρκ ήταν ο τόπος όπου η πρωτοφανής παραγωγικότητα των αλυσίδων συναρμολόγησης των φορντικών εργοστασίων, έχοντας πρώτα μετατραπεί σε εκατομμύρια οβίδες πυροβολικού, εκφραζόταν ως απίστευτο καθημερινό μακελείο εκατομμυρίων καθηλώνων ανθρώπων.

Από τη σκοπιά του καπιταλιστικού συστήματος δεν υπήρχε εδώ κάτι το μεμπτό. Μια απαραίτητη παραγωγική διαδικασία εξελισσόταν για δύο χρόνια και βάλε και εξελισσόταν όσο αποτελεσματικά μπορούσαν να εγγηθούν οι ιδέες της εποχής. Και αντίστροφα όμως, ο πόλεμος ήταν η διαδικασία κατά τη διάρκεια της οποίας και οι τελευταίες εργατικές αντιστάσεις στο εσωτερικό των εργοστασίων ξεπεράστηκαν και το φορντικό τείλορικό σύστημα οργάνωσης της εργασίας εγκαταστάθηκε σε όλο του το μεγαλείο. Οι ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες απέκτησαν αυτό που τα αφεντικά τους επιθυμούσαν διακαώς: αλυσίδες συναρμολόγησης “αμερικανικού τύπου”. Μόνο που δεν έφτιαχναν πια αυτοκίνητα, αλλά οβίδες. Οι εργατικές αντιστάσεις, που στον καιρό της ειρήνης απαγόρευαν την εγκατάσταση της αλυσίδας συναρμολόγησης, στον καιρό της έκτακτης ανάγκης είχαν να αντιμετωπίσουν μία και μοναδική ποινή: άμεση αποστολή στο μέτωπο, συνεπώς σίγουρο θάνατο.¹

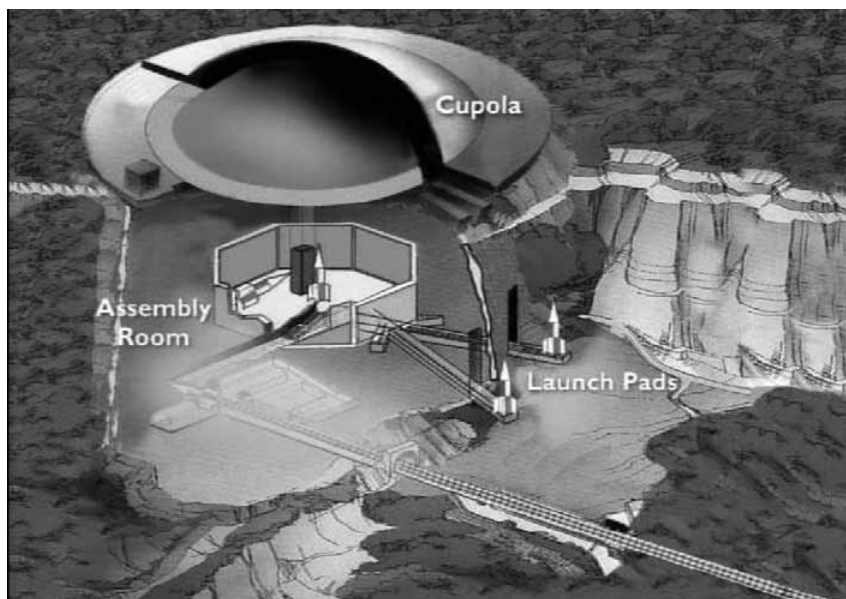
Ο πόλεμος λοιπόν χρησιμοποίησε τη φορντική τεχνολογία για να ξεφορτωθεί αποτελεσματικά το πλεονάζον εργατικό δυναμικό και ταυτόχρονα η φορντική τεχνολογία διαδόθηκε και εξελίχθηκε χάρη στον πόλεμο. Από τη σκοπιά του καπιταλισμού ο παγκόσμιος πόλεμος ήταν θαυμάσιο πράγμα. Το μοναδικό πλην όμως τεράστιο πρόβλημα εμφανίστηκε όταν οι ίδιοι κληρωτοί φαντάροι που προορίζονταν για το σφαγείο απέδειξαν ότι μπορεί να είναι ικανοί να χρησιμοποιήσουν τα όπλα τους για διαφορετικούς σκοπούς. Η εικόνα του τσάρου να φτυαρίζει χιόνι λίγο πριν εκτελεστεί από τα όπλα που ο ίδιος είχε κάνει το λάθος να δώσει στους κληρωτούς φαντάρους, στοιχείωσε τα όνειρα των αφεντικών για δεκαετίες.

Το καπιταλιστικό σύστημα κοινωνικής οργάνωσης λατρεύει αυτό που ο Μαρξ αποκάλεσε “νεκρή εργασία” [τις μηχανές] με έναν τρόπο σχεδόν θρησκευτικό. Στις μηχανές και στην “εργασία” τους το κεφάλαιο βρίσκει την ιδέα μιας εκμετάλλευσης δίχως αρνήσεις, βρίσκει έναν τρόπο να υπάρχει με απόλυτο τρόπο, συνεπώς να αντιπαράκειται με τον εργάτη με υλική, άκαμπτη, σιδερένια μορφή. Διόλου παράξενο λοιπόν που οι λύσεις για τα προβλήματα του πρώτου παγκοσμίου πολέμου ήταν λύσεις οργανωτικές και τεχνολογικές. Οι στρατοί που συγκρούστηκαν στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν επίσης στρατοί που αποτελούνταν από εκατομμύρια κληρωτούς. Αλλά πολλά είχαν αλλάξει. Τώρα πια, ο σκοπός ήταν να αποφευχθεί η ά-

μεση θανατηφόρα αντιπαράθεση μεταξύ ενστόλων. Και η βασική ιδέα ήταν η ιδέα της μηχανικής μεσολάβησης του μακελείου.

Τεχνικά μιλώντας, η μηχανική μεσολάβηση του μακελείου εννοούσε την καταστροφική εργασία ως αφηρημένη εργασία: η βασική ιδέα ήταν η παραγωγή των εργοστασίων, των πανεπιστημίων και γενικότερα η κοινωνική παραγωγή να μετατρέπεται σε θάνατο με όσο το δυνατό λιγότερους ανθρώπινους ενδιάμεσους. Με αυτή τη στρατηγική να της δίνει φτερά, κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η παραγωγικότητα της καταστροφικής εργασίας πραγματοποιήθηκε τεράστιο άλμα. Το πλήρωμα ενός άρματος μάχης μπορούσε να σκορπίσει θάνατο εκατό φορές πιο παραγωγικά απ' ό,τι οι παλιοί φαντάροι των χαρακωμάτων. Το πλήρωμα ενός βομβαρδιστικού αεροπλάνου χίλιες φορές. Το δυναμικό ενός εργοστασίου κατασκευής βομβών δέκα χιλιάδες φορές. Με μια σημαντική υποσημείωση: τα θύματα αυτού του παραγωγικότερου μακελείου στην συντριπτική τους πλειοψηφία δεν φορούσαν στολή. Η Γαλλία έπεσε σε λίγες εβδομάδες με ούτε το ένα εκατοστό των στρατιωτικών απωλειών του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Ακόμη και στον μεγαλύτερο παροξυσμό του Δεύτερου Παγκόσμιου, όταν οι κληρωτοί των φορντικών στρατών συγκρούστηκαν στις ρωσικές στέπες κατά εκατομμύρια, οι απώλειές τους στο πεδίο της μάχης, παρότι βαριές, δεν πλησίασαν τις απώλειες των μετώπων του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου.

Προφανώς οι απώλειες μεταξύ των ενστόλων δεν ήταν αμελητέες. Το θέμα όμως ήταν ότι οι απώλειες μεταξύ των αμάχων ήταν κολοσσιαίες. Η τεράστια καταστροφική δυνατότητα των φορντικών εργοστασίων είχε στραφεί προς τη μεριά τους. Ο μεγάλος παραγωγός θανάτου ήταν η αεροπορία και η μέθοδος του τυφλού αεροπορικού βομβαρδισμού. Ο δεύτερος, μάλλον ακόμη μεγαλύτερος, παραγωγός θανάτου ήταν παλαιού τύπου: ο λιμός. Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης έκαναν και αυτά ό,τι μπορούσαν. Στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων πάντως, το θανατικό μοιραζόταν από τόσο μακριά, με τόσο έμμεσους τρόπους που είχε καταστεί απρόσωπο. Πολιτικά μιλώντας λοιπόν, η μηχανική μεσολάβηση του μακελείου ήταν μια ιδέα διπλά χρήσιμη. Από τη μια ελάφρυνε τους δράστες από τις ψυχολογικές συνέπειες των πράξεών τους. Από την άλλη στερούσε από τα θύματα την άμεση εμπειρία της αιτίας των δεινών τους. Κι έτσι ένα παλιό όνειρο των αφεντάδων που παλιά εκφραζόταν μό-

Το V2 και η μηχανική μεσολάβηση της καταστροφής

Ο πρώτος λειτουργικός βαλλιστικός πύραυλος στην ανθρώπινη ιστορία λεγόταν V-2 από τη γερμανική λέξη Vergeltungswaffen που σημαίνει όπλο της εκδίκησης. Οι ειδικοί του γερμανικού κράτους άρχισαν να λύσουν τα σχετικά κατασκευαστικά και λειτουργικά προβλήματα, οπότε οι πρώτοι τέτοιοι πύραυλοι κατασκευάστηκαν το 1944, πολύ αργά για να προξενήσουν στους “σύμμαχους” οτιδήποτε άλλο πέρα από αόριστες ανησυχίες και κάποιους νεκρούς.

Το σχήμα που παραθέτουμε πάνω είναι η αρχική ιδέα των Γερμανών ειδικών περί του πώς θα έπρεπε να είναι ένα εργοστάσιο κατασκευής τέτοιων πυραύλων. Όπως βλέπουμε, οι πύραυλοι θα κατασκευάζονταν σε αλυσίδα συναρμολόγησης υπογείως και με την

ίδια αλυσίδα θα μεταφέρονταν στην εξέδρα εκτόξευσης απ' όπου θα εκτοξεύονταν δίχως καθυστερήσεις. Αυτό που έχουμε εδώ είναι το ίδιο το φορνητικό εργοστάσιο εννοημένο σαν το απόλυτο όπλο και ταυτόχρονα ο απόλυτος θρίαμβος της νεκρής επί της ζωντανής εργασίας: η παραγωγική δυνατότητα μετατρέπεται σε θάνατο δίχως ενδιάμεσους. Παρά την αναμφισβήτητη γοητεία που ασκούσαν τέτοιες ιδέες στα αφεντικά της εποχής, η ιδέα του εργοστασίου ως όπλο εγκαταλείφθηκε αφού τα πρώτα δύο τέτοια εργοστάσια ανακαλύφθηκαν σχετικά εύκολα και καταστράφηκαν με αεροπορικά χτυπήματα. Για το υπόλοιπο του πολέμου οι πύραυλοι εκτοξεύονταν από ειδικά φορτηγά οχήματα (φωτό 2).

νο σε θρησκευτικά βιβλία είχε γίνει πραγματικότητα: όχι ανθρώπινες πράξεις, αλλά “οργή θεού”, “φωτιά από τον ουρανό”, “θάνατος από ψηλά” έπεφτε στα κεφάλια του ευρωπαϊκού προλεταριάτου. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος μέτρησε περίπου 80 με 100 εκατομμύρια νεκρούς δίχως να υπολογίζονται οι έμμεσες απώλειες. Ήταν το μεγαλύτερο θανατικό στην ανθρώπινη ιστορία και η μεγάλη πλειοψηφία των θυμάτων, την ώρα του θανάτου δεν φορούσε στολή.

Είναι δύσκολο να αποφανθεί κανείς τι ποσοστό αυτής της επιτυχίας οφείλεται στις τεχνολογικές καινοτομίες και τι ποσοστό στην επικράτηση του σταλινισμού στο εσωτερικό των οργανώσεων της εργατικής τάξης. Το γεγονός πάντως είναι ότι ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος πήγε θεαπέσια για τα αφεντικά. Οι επαναστάσεις που τον ακολούθησαν ήταν ελάχιστες και καταπνίγηκαν σχετικά εύκολα. Κανένας τσάρος δεν φτυάρισε κιόνι. Οι κληρωτοί φαντάροι, πειθαρχημένοι στο πεδίο της μάχης, συνεπώς έτοιμοι να αντέξουν τα πάντα, επέστρεψαν στις πατρίδες τους έτοιμοι να επανδρώσουν τις αλυσίδες συναρμολόγησης. Η πολυαγαπημένη νεκρή εργασία [οι μηχανές] είχε κάνει κατά τη διάρκεια του πολέμου άλματα που σε καιρό ειρήνης θα ήταν αδιανόητα. Και το καλύτερο απ' όλα, οι οργανωτικές και πολιτικές εξελίξεις που έλαβαν χώρα εν καιρώ πολέμου μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την εγκατάσταση μιας νέας συνολικής καπιταλιστικής διευθέτησης, ενός σταθερού μοντέλου καπιταλιστικής συσσώρευσης που τα αφεντικά ήλπιζαν πως θα διαρκέσει αιώνια.²

2. Η πολιτική και στρατιωτική πτώση του φορνητικού στρατού

Ο μαρξιστής ιστορικός Έρικ Χομπσμπάουμ έχει αποκαλέσει τα χρόνια που ακολούθησαν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο “Τα Χρυσά Χρόνια”.³ Πράγματι, εκείνες ήταν δεκαετίες απρόσκοπτης καπιταλιστικής ανάπτυξης, δεκαετίες ειρήνης ταξικώς και ειρήνης γενικώς. Οι εργάτες της αλυσίδας συναρμολόγησης κάθονταν εν πολλοίς ήσυχοι. Η αναπαραγωγή της εργατικής τους δύναμης εξασφαλιζόταν από την εργασία των γυναικών τους που επίσης κάθονταν ήσυχες. Τα κομμουνιστικά κόμματα είχαν ενσωματω-

θεί στο κράτος. Τα εργατικά συνδικάτα είχαν μετατραπεί, από οχυρά της εργατικής οργάνωσης, σε τόπους μεσολάβησης και παραγωγικής ενσωμάτωσης των εργατικών αιτημάτων στις απαιτήσεις της καπιταλιστικής αξιοποίησης.

Δηλαδή η κείνσιανή διευθέτηση δούλευε στο φουλ. Εν τω μεταξύ βέβαια, ο στρατός, ο πόλεμος, ο θάνατος, δεν είχαν σταματήσει να υπάρχουν. Μόνο που είχαν καταστεί ακόμη πιο ανεπαίσθητοι. Θα έλεγε κανείς ότι ακολουθώντας τα διδάγματα του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου στο όριο τους, τα αφεντικά αυτού του κόσμου κανόνισαν τα πράγματα ώστε ο Τρίτος Παγκόσμιος Πόλεμος να μην γίνει καν αντιληπτός από τις κοινωνίες που τον τροφοδοτούσαν με τη συλλογική τους εργασία.

Τεχνολογικά μιλώντας, ο Τρίτος Παγκόσμιος Πόλεμος έλαβε χώρα σαν ατέρμονη συσσώρευση των όπλων νέου τύπου που εφευρέθηκαν κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Το ένα από αυτά τα όπλα ήταν οι βαλλιστικοί διηπειρωτικοί πύραυλοι. Το δεύτερο ήταν οι διάφορες μορφές των πυρηνικών όπλων. Ήδη από τη σύλληψή τους κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, αυτού του τύπου τα όπλα ήταν, και παραμένουν μέχρι σήμερα, η πεμπτουσία του καπιταλιστικού καταστροφικού ιδανικού, η μαζικότερη και αποτελεσματικότερη μέθοδος συσσώρευσης νεκρής εργασίας για τους σκοπούς της καπιταλιστικής καταστροφής. Πράγματι, ελάχιστη από την θανατηφόρα εργασία που οργανωνόταν γύρω από την παραγωγή αυτών των όπλων φορούσε στολή. Η περισσότερη διεξαγόταν στο εσωτερικό πανεπιστημίων και εργοστασίων, ήταν ερευνητικές και χειρονακτικές εργασίες που πολλές φορές δεν είχαν συνείδηση των στόχων τους.

Στρατηγικά μιλώντας, ο Τρίτος Παγκόσμιος Πόλεμος διεξάχθηκε στην συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων μέσω αντιπροσώπων. Οι τρεις μεγάλες στρατιωτικές συγκρούσεις του “ψυχρού πολέμου”, οι πόλεμοι της Κορέας, του Βιετνάμ και του Αφγανιστάν, έλαβαν χώρα στην περιοχή του πλανήτη που τα εγχειρίδια της γεωπολιτικής ονομάζουν “δακτύλιο ανάλυσης του ρωσικού κινδύνου”, καθώς το κράτος των ΗΠΑ ακολουθούσε με συνέπεια την στρατηγική περικύκλωσης της Σοβιετικής Ένωσης. Είναι ενδιαφέ-

ρον ότι οι δύο από αυτές τις συγκρούσεις έληξαν με ήττα των υπερδυνάμεων ενώ η πρώτη, της Κορέας, έληξε με ισοπαλία. Μπορούμε λοιπόν να υποστηρίξουμε ότι πιθανότατα αυτές οι συγκρούσεις δεν καθόρισαν την έκβαση του Τρίτου Παγκοσμίου Πολέμου τόσο, όσο η εξαρχής σαφής υπεροχή του αμερικανικού καπιταλισμού στην οργάνωση και παραγωγική ανάλωση της καταστροφικής διανοητικής και χειρονακτικής εργασίας.

Από την άλλη όμως είναι γεγονός ότι αυτές οι συγκρούσεις σήμαναν και το τέλος του φορνητικού στρατού και μάλιστα από δύο διαφορετικές μεριές. Από τη μια ήταν το μήνυμα που έστειλαν τα καθευτά πεδία των μαχών του Βιετνάμ και του Αφγανιστάν. Εκεί οι φορνητικοί στρατοί των δύο υπερδυνάμεων είχαν συμμετάσχει με όλες τους τις δυνάμεις, όλες τους τις εμπειρίες, όλη τους την καταστροφική δυνατότητα και είχαν ηττηθεί από αντάρτικους στρατούς (που είχαν βέβαια και την κατάλληλη τεχνική βοήθεια από την αντίπαλη υπερδύναμη). Το μήνυμα εδώ ήταν, θα μπορούσε να πει κανείς, “τεχνικό”: η μηχανική μεσολάβηση της καταστροφικής εργασίας είχε φτάσει σε ένα όριο. Γιατί το γεγονός ότι η παραγωγικότητα της καταστροφικής εργασίας αυξανόταν επί δεκαετίες, σήμαινε ότι ακόμη και μη κρατικά οργανωμένοι στρατοί θα μπορούσαν να ωφεληθούν από αυτήν. Οι μουτζαχεντίν του Αφγανιστάν οπλιζόνταν με πυραύλους Stinger αξίας εκατό χιλιάδων δολαρίων και καλύτερριπταν ρωσικά ελικόπτερα αξίας δέκα εκατομμυρίων δολαρίων. Αυτό το θέαμα ψιθύριζε το τέλος της τεχνικής αποτελεσματικότητας του φορνητικού στρατού και ήταν ανησυχητικό και για τις δύο πλευρές του ψυχρού πολέμου.

Εκτός από την τεχνική αποτυχία όμως, υπήρχε και η πολιτική αποτυχία του φορνητικού στρατού. Η άρνηση στράτευσης που χτύπησε τον αμερικανικό στρατό κατακέφαλα στην πιο ευαίσθητη στιγμή του, ήταν ένα από τα πιο συγκλονιστικά γεγονότα του αιώνα που μάς πέρασε. Εκείνη η άρνηση ήταν η μητέρα της άρνησης στράτευσης όπως την γνωρίζουμε. Για πρώτη φορά δεν ξεκινούσε από το εσωτερικό του στρατού, αλλά από το πολιτικό πεδίο, ήταν μια άρνηση αντιπαρατιωτική και αντικρατική στην οποία μπορούσε να συμμετάσχει (και συμμετείχε) ο καθένας, ανεξαρτή-

Άρνηση στρατεύσεως (μπροσούρα)

Ετούτο εδώ έχει τίτλο “Έκδοση πρώτων βοηθειών για όποιον θέλει να γυρίσει την πλάτη στην στρατιωτική θητεία”. Εκδόθηκε τον Οκτώβριο του 1997 από την πολιτική ομάδα “Άρνηση Εκτέλεσης Καθήκοντος” και περιείχε βασικές γνώμες ενάντια στον στρατό και τη θητεία, καθώς και πληροφορίες γύρω από τις μεθόδους... για να μην πηγαίνεις φαντάρος. Το βάζουμε εδώ για να δείξουμε ότι η ενασχόληση με το ζήτημα έχει και αυτή την ιστορία της...

τως φύλου και ηλικίας. Επίσης ήταν μια άρνηση που δεν έμενε εστιασμένη στον στρατό αλλά συνδεόταν με γενικότερες συνταρακτικές πολιτισμικές μεταβολές: το ροκ, την σεξουαλική απελευθέρωση, την επιδίωξη της ελευθερίας.

Το αποτέλεσμα ήταν καταστροφικό για τον φορντικό στρατό: ενώ ο αντίπαλος (οι βιετκόνγκ) ήταν ιδεολογικά συμπαγής μέχρι του σημείου να είναι έτοιμος να πεθάνει με χίλιους τρόπους, ο αμερικανικός στρατός αντιμετώπιζε πόλεμο εκ των έσω, στο ιδεολογικό επίπεδο, στο σεξουαλικό επίπεδο, στο τεχνικό επίπεδο. Η πολλαπλά αποξενωμένη φιγούρα του βετεράνου του Βιετνάμ που πρωταγωνιστεί σε δεκάδες ταινίες του Αμερικανικού κινηματογράφου δεν είναι πλάσμα της φαντασίας: τέτοιοι νεολαίοι έφυγαν από την φορντική ψυχοπολεμική Αμερική και επέστρεψαν ελάχιστα χρόνια αργότερα στην αμερική του The Movement, της σεξουαλικής απελευθέρωσης (η οποία αφορούσε τους πάντες εκτός από τους ίδιους), της αντιπατριωτικής άρνησης στρατεύσεως, του μαύρου κινήματος. Τα προβλήματά τους ήταν κατά κύριο λόγο ψυχολογικά, όχι τόσο λόγω των φρικτών πράξεων του πολέμου, όσο γιατί η εμπειρία του Βιετνάμ ήταν όσο τραυματική μπορεί να είναι μια εμπειρία χρονοταξιδιού. Οι κληρωτοί γυρνούσαν σε μια κοινωνία που κατά την απουσία τους είχε μετατραπεί σε κάτι εντελώς διαφορετικό, βαθιά ξένο και απροκάλυπτα εχθρικό προς τους ίδιους. Η ψυχολογική τους κατάρρευση γινόταν αντιληπτή σαν ατομικό πρόβλημα, αλλά δεν ήταν τέτοιο: ήταν η πλέον εμφανής από τις επιπτώσεις της ιδεολογικής κατάρρευσης ενός μηχανισμού με ιστορία δεκαετιών.

3. Η μεταφορντική κατάσταση και η ανάγκη για νέες αρνήσεις

Η ταξική επίθεση εναντίον του φορντικού στρατού κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του '60 και του '70 υπήρξε λοιπόν συντριπτική: τα όρια της αποτελεσματικότητάς του καταδείχθηκαν πέραν πάσης αμφιβολίας στο πεδίο της μάχης, η ιδεολογική του συγκρότηση κατέρρευσε από τα μέσα. Όπως όλες οι αποτυχίες των στρατηγικών του κεφαλαίου, έτσι και αυτή υπήρξε κατ' αρχάς απρόβλεπτη και μη αντιμειψίσιμη.

Παρόλ' αυτά, κάτι έπρεπε να γίνει. Όσο και αν οι συγκεκριμένοι τρόποι οργάνωσης της καταστροφής νοσούσαν, το ζητούμενο παρέμενε: τα αφεντικά πρέπει να μπορούν να κάνουν πόλεμο. Η αναζήτηση για έναν μεταφορντικό στρατό ξεκίνησε αμέσως μετά τις συντριπτικές ήττες στο Βιετνάμ και το Αφγανιστάν και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Η σχετική φιλολογία είναι τεράστια και αναμφίβολα μία περιήγηση σε αυτήν θα

ήταν άκρως ενδιαφέρουσα, όπως είναι κάθε περιήγηση στα σχέδια των αφεντικών όταν αυτά βρίσκονται ακόμη στο στάδιο της αναζήτησης. Δυστυχώς δεν είμαστε ακόμη σε θέση να ασχοληθούμε με αυτό το μεγάλο ζήτημα όπως του αξίζει. Για τις ανάγκες μας εδώ ωστόσο, αρκεί να σημειώσουμε τα εξής:

Πρώτον, η αποτυχία του φορντικού στρατού έγινε αντιληπτή σαν αποτυχία του μοντέλου του κληρωτού στρατού, αποτυχία της ιδέας ότι ο στρατός είναι ένας μηχανισμός που απαιτεί την έμμεση ή άμεση συμμετοχή ολόκληρης της κοινωνίας. Μπροστά στην παγώδη αποτυχία του Βιετνάμ, τα καπιταλιστικά κράτη στράφηκαν προς την εξειδίκευση: αφού πολλοί δεν ήταν διατεθειμένοι να συμμετάσχουν στον στρατό, ο στρατός θα έπρεπε να αποξενωθεί από την κοινωνία ως προσωπικό και ως διαδικασία. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι ο στρατός, ή τουλάχιστον τα κομμάτια του που έχουν σημασία, έπρεπε να μετατραπούν σε εξειδικευμένα, ιδεολογικά θωρακισμένα και τις περισσότερες φορές έμμισθα σώματα. Η σταδιακή μείωση και τελικά η ολοκληρωτική κατάργηση της υποχρεωτικής θητείας και η αντικατάσταση των κληρωτών από μισθοφόρους ξεκινάει από εδώ, μαζί με άλλες πιο περίπλοκες και επισφαλείς ιδέες, όπως είναι οι ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες.

Εν τω μεταξύ, άλλες στρατηγικές ιδέες από εκείνες που συνόδευσαν τον φορντικό στρατό και τη λειτουργία του, δεν τέθηκαν εν αμφιβόλω. Ιδέες όπως η μηχανική μεσολάβηση της καταστροφής, ή η ατέρμονη αύξηση της παραγωγικότητας της καταστροφικής εργασίας, όχι μόνο δεν εγκαταλείφθηκαν, αλλά υπήρξαν το βασικό αποκούμπι των αφεντικών στην ώρα της ανάγκης.

Πράγματι, την ώρα που στο Βιετνάμ γραφόταν η αρχή του τέλους του φορντικού στρατού, η παραγωγικότητα της καταστροφικής εργασίας είχε φτάσει σε επίπεδα μπροστά στα οποία ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν παιχνιδάκι για μικρά παιδιά. Όπως θα επισήμαινε λίγο αργότερα το αντιπυρηνικό κίνημα με κάθε ευκαιρία, το πάτημα ενός κουμπιού αρκούσε για να καταστρέψει τον πλανήτη εκατό φορές. Αλλά τα αφεντικά και οι ειδικοί τους δεν έμειναν στην κτηνώδη καταστροφική δυνατότητα των βαλλιστικών πυραύλων με πυρηνικές κεφαλές. Στη δεκαετία του '80 έβαλαν σε κίνηση ένα σχέδιο δημιουργίας νέων οπλικών συστημάτων με βάση το διάστημα και την τεχνολογία των υπολογιστών.⁴ Η τεχνολογική επανάσταση που προέκυψε από εκεί πήρε το όνομα “επανάσταση στις στρατιωτικές υποθέσεις” και είναι από εδώ που μάς έρχονται ιδέες όπως ο κυβερνοπόλεμος, ο αντιδορυφορικός πόλεμος, τα κάθε είδους “έξυπνα” όπλα, τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη που διαπρέπουν στον πόλεμο του Αφγανιστάν, τα μη ε-

πανδρωμένα υποβρύχια που αποτελούν ακόμη καπιταλιστικό όνειρο, τα “ρομποτικά οχήματα του 2025” και πάει λέγοντας.

Σιγά σιγά ερχόμαστε σε θέση να μιλήσουμε πιο συγκεκριμένα για αυτή την επανάσταση και θα το κάνουμε σε επόμενα τεύχη αυτού του περιοδικού. Για την ώρα θα αρκεστούμε στις πολιτικές όψεις του πράγματος. Όπως λέγαμε στο προηγούμενο τεύχος, εδώ και τρεις δεκαετίες οι γενικές ιδέες των αφεντικών όσον αφορά την τεχνολογία του πολέμου βαδίζουν προς την δημιουργία ειδικευμένων ένοπλων σωμάτων, την μηχανική μεσολάβηση και την αύξηση της παραγωγικότητας της καταστροφικής εργασίας.

Αυτές οι κατευθύνσεις δεν είναι δίχως τα προβλήματα τους. Είναι ενδιαφέρον που πολλά από αυτά τα προβλήματα είναι τα ίδια προβλήματα που γονάτισαν καταρχήν τον φορντικό στρατό. Πρώτα έχουμε το πρόβλημα της ιδεολογίας. Όπως είδαμε, κάποιες δεκαετίες πριν ο φορντικός στρατός κατέρρευσε ιδεολογικά και αυτή η κατάρρευση αντιμετώπιστηκε με τη στροφή σε έμμισθες και ιδιωτικές λύσεις. Από την άλλη όμως, επειδή ο πόλεμος είναι μια κατάσταση που έχει να κάνει με τη ζωή και με τον θάνατο, ο ρόλος της ιδεολογίας παραμένει σημαντικός. Οι στρατοί των μισθοφόρων μπορούν να λειτουργούν όσο ασχολούνται με τον θάνατο των άλλων, όσο δηλαδή έρχονται αντιμέτωποι με αντίπαλους χαμηλότερου τεχνολογικού επιπέδου και καταστροφικών δυνατοτήτων. Τι θα συμβεί όμως αν οι μισθοφόροι έρθουν πραγματικά αντιμέτωποι με την πλήρη γκάμα των καταστροφικών δυνατοτήτων των σύγχρονων όπλων; Τι θα κάνουν οι υπερσύγχρονοι φασίστες σε περίπτωση που αρχίσει να κινδυνεύει η ζωή τους; Ποιος θα εγγυηθεί τη συνοχή ενός στρατεύματος μελλοθάνων η μοναδική συγκολλητική ουσία του οποίου είναι ο μισθός;

Έπειτα έχουμε το πρόβλημα της τεχνολογίας. Η αυξανόμενη παραγωγικότητα της καταστροφικής εργασίας μπορεί να είναι καλή για αυτόν που έχει στην κατοχή του τα πιο προχωρημένα εργαλεία απ' όλους. Τι γίνεται όμως στην περίπτωση που τα εργαλεία αρχίζουν να διαχέονται και σε άλλους παίκτες; Τα παθήματα των Σοβιετικών στο Αφγανιστάν γνέφουν με νόημα. Και η αναζήτηση της μηχανικής μεσολάβησης της καταστροφής, ή θα είναι μια διαρκής κούρσα προς την καινοτομία ή δεν θα είναι τίποτα.

Τρίτον έχουμε το πρόβλημα της σχέσης μεταξύ στρατού και κοινωνίας. Πράγματι, οι τελευταίοι πόλεμοι (δίχως να ξεχνάμε την ελληνική συμμετοχή στην κατοχή του Αφγανιστάν) απέδειξαν ότι ένα πρωτοκοσμικό κράτος μπορεί να διεξάγει ανεπαίσθητο πόλεμο δίχως να αποζητά και δίχως να ενδιαφέρεται για την κοινωνική (υλική και ιδεολογική) συμμετοχή σε

αυτόν τον πόλεμο· η αδιαφορία φαίνεται προς το παρόν να τους αρκεί. Πράγματι, η στρατηγική που ακολουθήθηκε έπειτα από την ήττα στο Βιετνάμ έχει οδηγήσει στην πλήρη κοινωνική αποξένωση από τον στρατό. Η συγκεκριμένη στρατηγική υπήρξε εξαιρετικά επιτυχημένη και σήμερα οι περισσότεροι πρωτοκοσμικοί έχουν την πολυτέλεια να νομίζουν ότι ο στρατός είναι ένας μηχανισμός ξένος προς τις ζωές και τα πάθη τους, η λειτουργία του οποίου απλά δεν τους αφορά, ούτε σήμερα, ούτε στο μέλλον. Αλλά και αυτή η αποξένωση μπορεί με τη σειρά της να αποδειχθεί προβληματική. Γιατί μέχρι στιγμής, πόλεμος για τους πρωτοκοσμικούς σημαίνει ότι κόβονται κρατικά κονδύλια, ότι επιβάλλονται διάφοροι βαθμοί κατάστασης έκτακτης ανάγκης κλπ. Ο ίδιος ο θάνατος όμως, παραμένει μακριά τους. Τι θα γίνει όμως στην αντίθετη και απευκαταία περίπτωση όπου οι πρωτοκοσμικές κοινωνίες αρχίζουν και δέχονται τα αποτελέσματα της δράσης του στρατού στα τομάρια και την παρουσία τους; Τι θα γίνει αν ο στρατός εμφανιστεί ξαφνικά με την πραγματική του φύση σε πλήρη θέα, σαν η ενσάρκωση της καπιταλιστικής παραγωγής θανάτου; Αν μη τι άλλο η αδιαφορία των υπηκόων δεν θα είναι εγγυημένη.

Η συζήτηση για τα προβλήματα του στρατού δεν είναι αποκλειστικά θεωρητική. Έχει και πρακτικές εφαρμογές. Ένα μόνο παράδειγμα: η επικράτηση της Χεζμπολάχ επί του περίφημου ισραηλινού στρατού το 2006 δείχνει ότι τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της σοβιετικής εισβολής στο Αφγανιστάν παραμένουν επίκαιρα και είναι βέβαιο ότι εκτοτε συζητιέται με τρόπο από τα κάθε είδους επιτελεία.

Μάς φαίνεται πως αυτά τα επιτελεία έχουν σήμερα στη διάθεσή τους δύο βασικές επιλογές και τους συνδυασμούς τους. Η μία τους επιλογή είναι η επιστροφή στο παρελθόν, η προσπάθεια διαμόρφωσης μιας νέας εθνικής - πατριωτικής ιδεολογίας, νέων λόγων για να στρατευόμαστε και να πεθαίνουμε για χρήση των πρωτοκοσμικών. Η άλλη τους επιλογή είναι αυτή που ακολουθούν όλα αυτά τα χρόνια: η τεχνολογική φυγή προς τα εμπρός, η ακόμη μεγαλύτερη αποξένωση της κοινωνίας από το στράτευμα, η επιδίωξη της απόλυτης καπιταλιστικής καταστροφικής φαντασίωσης: αυτόματες μηχανές πλακώνονται μεταξύ τους και στο τέλος οι νικήτριες αποκτούν το προνόμιο να καταστρέψουν τις υποδομές και να εξοντώσουν μέχρι ενός τους άμαχους του αντιπάλου.

Ορισμένες από αυτές τις συζητήσεις γίνονται δημόσια, είναι πιο περίπλοκες απ' όση φαίνεται και θα μας απασχολήσουν σε επόμενα τεύχη. Μέχρι να γίνει αυτό, θα θέλαμε να συμφωνήσουμε επί ενός ζητήματος που εμείς το θεωρούμε σημαντικό. Λοιπόν: τα προβλήματα και η ιστορία του στρατού, της τεχνολογίας του και της οργάνωσής του, μάς νοιάζουν και μας κόφτουν. Γιατί είμαστε βέβαιοι ότι στα επόμενα χρόνια ο στρατός και η λειτουργία του θα έρχονται όλο και πιο κοντά στους άμαχους πρωτοκοσμικούς και μάλιστα με τρόπο που δεν θα τους αρέσει καθόλου. Συνεπώς η άρνηση του στρατού, ή για να το πούμε καλύτερα, η μάχη ενάντια στον στρατό θα γίνεται όλο και πιο αναγκαία. Θα είναι μία μάχη που

θα πρέπει και από τη δική μας μεριά να γίνει με νέους όρους, ακριβώς γιατί ο μηχανισμός εναντίον του οποίου θα παλέψουμε έχει αλλάξει θεαματικά από το 1968 και θα αλλάξει ακόμη πιο θεαματικά στο μέλλον. Ένα μόνο παράδειγμα: ας υποθέσουμε -λέμε τώρα- ότι οι στρατιωτικές εξελίξεις έχουν ήδη στραφεί προς εκείνο το όριο όπου αυτόματες καταστροφικές μηχανές πλακώνονται μεταξύ τους. Θα πρέπει τότε να μάς απασχολήσει πολύ σοβαρά το ζήτημα του τι είδους επιπτώσεις μπορεί να έχει η άρνηση κατάταξης των κληρωτών σε έναν μηχανισμό που είναι ήδη σχεδιασμένος, ή θα σχεδιαστεί ακόμη καλύτερα στο μέλλον, για να δουλεύει (να παράγει καταστροφή και θάνατο) δίχως κληρωτούς.

Δεν θέλουμε να παρεξηγηθούμε εδώ. Όπως έχουμε πει και άλλες φορές, κανένας από αυτούς που βγάζουν ετούτο το περιοδικό δεν έχει κάνει τη χάρη στον ελληνικό στρατό. Αρνηθήκαμε να υπηρετήσουμε τον στρατό τόσο συνειδητά όσο ήταν δυνατό για ανθρώπους του καιρού μας και του τόπου μας, βοηθήσαμε και άλλους να πράξουν ομοίως και όπως καταλαβαίνει κανείς, συνεχίζουμε να επεξεργαζόμαστε πολιτικά την επιλογή μας χρόνια μετά που την πραγματοποιήσαμε. Θεωρούμε την άρνηση κατάταξης ένα απαραίτητο πρώτο βήμα, μια βασική επίδειξη εχθρότητας προς τον милитарισμό δίχως την οποία οι αρνήσεις του είδους που απαιτούνται σήμερα δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν.

Θεωρούμε όμως ταυτόχρονα αναγκαίο να συνειδητοποιήσουμε ότι αυτές οι τόσο αναγκαίες αρνήσεις θέλουν κόπο, αφοσίωση, διάρκεια. Ότι έχουν σαν βασικό προαπαιτούμενο τη γνώση, ή καλύτερα τη διαμόρφωση μεθόδων συλλογικής απόκτησης γνώσης ενός είδους που έχει εκλείψει τις τελευταίες δεκαετίες. Ότι έχουν σαν ακόμη βασικότερο προαπαιτούμενο την κριτική και την αυτοκριτική των πεπραγμένων του παρελθόντος. Βρισκόμαστε δηλαδή στην θέση που αρμόζει σε υποκείμενα σαν και του λόγου μας, αρμόζει τόσο, που θα έπρεπε να την έχουμε πλέον συνηθίσει: πρέπει να θυμηθούμε όλα όσα υπήρξαμε στο παρελθόν για να τα ξεπεράσουμε οργανωμένα. Και θεωρούμε ότι δεν βρισκόμαστε στο τέλος, αλλά στην αρχή.

Σημειώσεις

1. Αυτά αναφέρονται στο William H. Mc Neil, The Pursuit of Power: Technology, Armed Force and Society since AD 1000, University of Chicago Press, 1982.
2. Όπως διαβάζουμε για παράδειγμα στην μπροσούρα των Μηδέν Άπειρο "Εκατό Ήλιοι", το μοντέλο οργάνωσης της επιστημονικής παραγωγής του Κεϊνσιανού κράτους (η μόνιμη σύνδεση πανεπιστημίων, πολεμικής βιομηχανίας και στρατού) προέκυψε ως συνειδητή επεξεργασία των εμπειριών του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Η μπροσούρα *Εκατό Ήλιοι: Μιλίταρισμός, Πυρηνικά Όπλα και Διακρατικοί Ανταγωνισμοί με Οδηγό το Παράδειγμα της Αντιπυρηνικής Άμυνας*, 2008, βρίσκεται ολόκληρη στο διαδικτυο antifascscripta.net > Βιβλιοθήκη > Αυτονομία.
3. Έρικ Χομπσμπάουμ, Η Εποχή των Άκρων, Θεμέλιο
4. Για τις απαρχές αυτής της κούρσας μπορεί να δει κανείς την μπροσούρα των Μηδέν Άπειρο που αναφέραμε και παραπάνω.

Ένα αφανές θύμα της άρνησης στράτευσης: Ο Τζον Ράμπο

(Πληροφορίες που γνωρίζει μόνο όποιος τόλμησε να γράψει "John Rambo" στο Google)

Ο Τζον Ράμπο· φοβάται και μισεί τους χίπηδες που τον τυραννούν. Τελικά όμως, για να περνάει απαρατήρητος στην Αμερική του The Movement, αναγκάζεται να αφήσει μαλλί...

Η σειρά ταινιών που όλοι αγαπήσαμε τότε που δεν καταλαβαίναμε Χριστό, βασίζεται σε ένα βιβλίο με τίτλο "First Blood", δημοσιευμένο (διόλου παράξενο) το 1972. Όπως διαβάζουμε στην Wikipedia, ο ήρωας του βιβλίου, ονόματι Τζον Ράμπο, είναι γερμανο - ινδιάνικης καταγωγής, προφανώς για να συμβολίσει τον πολυεθνικό χαρακτήρα της Αμερικής. Ο Τζον Ράμπο λοιπόν, κατατάσσεται στον αμερικανικό στρατό το 1966 και στέλνεται στο Βιετνάμ. Εκπαιδεύεται από τις ειδικές δυνάμεις, κάνει θαύματα, τελικά όμως συλλαμβάνεται από τους Βιετκόνγκ και περνάει των παθών του τον τάραχο. Το 1972 αποδρά και αμετανόητος αναλαμβάνει εκ νέου δράση. Η τιμητική του αποστράτευση το 1974 αποδεικνύεται πολύ πιο σκληρή από τα μαρτύρια που πέρασε στα χέρια των μαρξιστών:

Με την επιστροφή του στις ΗΠΑ ο Τζον Ράμπο ανακαλύπτει ότι πολλοί Αμερικανοί πολίτες μισούν τους στρατιώτες που επιστρέφουν από το Βιετνάμ· τόσο ο ίδιος, όσο και άλλοι στρατιώτες δέχονται ταπεινώσεις και εξευτελισμούς από "χίπηδες" ταγμένους ενάντια στον πόλεμο που τους πετούν σκουπίδια και τους αποκαλούν "φονιάδες μικρών παιδιών". Αποτέλεσμα είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός του Τζον Ράμπο, και συνακόλουθα η ανάπτυξη μιας σοβαρής περιπτώσεως αγχώδους μετα - τραυματικής διαταραχής. Παράλληλα, οι εσωτερικές αναζητήσεις του Τζον Ράμπο, η αναζήτηση του εσώτερου είναι του, τον στρέφουν περισσότερο προς την εχθρότητα απέναντι στο σύνολο της κοινωνίας, παρά προς την επίλυση των προβλημάτων του με "πολιτισμένους" τρόπους. Εδώ είναι που ξεκινάει το βιβλίο (...)

Με άλλα λόγια, τα μαρξιστικά βασανιστήρια των Βιετκόνγκ απέτυχαν να τρελάνουν τον Τζον Ράμπο, οι χίπηδες όμως τα κατάφεραν και με το παραπάνω. Μυριάδες πράγματι οι διαβρωτικές μέθοδοι του κομμουνισμού! Πέρα από την πλάκα πάντως, καταλαβαίνουμε ότι ο Τζον Ράμπο είναι ένα αφανές θύμα του αμερικανικού αντιπολεμικού κινήματος και μαζί η ενσάρκωση της αποτυχίας του κληρωτού φαντάρου. Μακάρι να είχαμε χώρο να πούμε και για τις μεταβολές από τις οποίες διέρχεται στις επόμενες ταινίες!